



# Ruimere rol voor ombudsman NPO

## Een beetje verwarrend blijft alles

echter nog wel. Want je kunt als klager nog steeds terecht bij twee gelijksoortige instanties, de ombudsman NPO en de Raad voor de Journalistiek. Maar soms ook weer niet. En kun je bij de ombudsman klagen over een programma als 'Zondag met Lubach'? Over deze punten straks meer. Het fenomeen ombudsman was tot op heden een kwestie van zelfregulering in het complexe Nederlandse omroeplandschap. De NOS begon ermee en later kon Smit voor de NPO, en dus de gehele publieke omroep aan de slag. Zoals wel vaker kwam de interne regeling er uit vrees voor wettelijk ingrijpen. 'Een kwestie van eieren voor je geld kiezen', stelt Smit vast.

Dat er nu toch wel een wettelijke basis komt, heeft ermee te maken dat de ombudsman, en vooral ook het publiek, nogal eens vastliepen in het Hilversumse moeras. De ombudsman was er voor alle journalistieke producties, maar waar heb je het dan over? Dan blijkt dat programma's in een bepaald hokje worden gestopt, waar een code aan hangt die vervolgens de bevoegdheid van de ombudsman bepaalt. Smit: 'Dan stel je vast dat programma's als 'Kassa' en 'Radar' niet journalistiek zijn maar service. Zelf snapten ze dat ook niet. Het was ook niet uit te leggen. Antoinette Hertsenberg is nog door Villamedia uitgeroepen tot Journalist van het Jaar.'

Gevolg is dat de Mediawet per 1 juli wordt uitgebreid met een artikel 2.14a. Inhoudelijk is daarin het slot, punt 5, het belangrijkste: 'De ombudsman beoordeelt na een klacht of uit eigen beweging het journalistieke hande-

'Het is uniek in de wereld.' Per 1 juli krijgt de ombudsman NPO een wettelijke basis. Bovendien vallen er door een wijziging van de Mediawet meer programma's onder de competentie van **Margo Smit**, die de rol van journalistiek ombudsman bij de publieke omroep sinds begin 2017 vervult. 'Ik ben hier heel blij mee. Er komt nu meer duidelijkheid, het was ook wel erg verwarrend voor het publiek.'

tekst **Arthur Maandag** beeld **Truus van Gog**

*len van de landelijke publieke media-instellingen bij de verzorging van media-aanbod op het gebied van nieuws, informatie en educatie. Dit oordeel is niet bindend en de ombudsman kan geen rectificatie afdwingen.'*

'Nieuws, informatie en educatie. Nu is het voor iedereen duidelijker', zegt Smit. 'Een hiaat in mijn mandaat is gedicht.'

**In het nieuwe statuut ombudsman, dat op de NPO-site staat, is aan de hand van de coderingen van soorten programma's precies te zien of ze onder de ombudsman vallen. Toch kan er af en toe nog wel discussie ontstaan.**

'Naadloos afgehecht is het niet. Neem 'Zondag met Lubach'. Dat bestaat inmiddels niet meer, maar viel officieel onder satire. Maar daar zaten toch ook journalistieke elementen in. Ik sluit niet uit dat ik, als het moet, in de toekomst toch een keer mijn tanden in de journalistieke kant van zo'n soort programma zet.'

**Zoals ook duidelijk wordt uit de tekst van het nieuwe wetsartikel is de macht van de NPO ombudsman beperkt. Het oordeel is niet bindend, rectificaties kunnen niet worden afgedwongen.**

'Ja, ik heb geen macht en moet het hebben van mijn gezag. Neen, ik ben geen tandeloze tijger. Alle ombudsmannen hebben dit. Ook de Nationale Ombudsman. Het is misschien een beetje dubbel maar de ultieme sanctie ligt uiteindelijk bij de rechter.'

**Is het dan niet beter als programma's worden verplicht in ieder geval het oordeel van de ombudsman naar buiten te brengen? De Raad voor de Journalistiek dringt daar in zaken bij media nadrukkelijk op aan.**

'Een lastige. Sommige omroepen doen het wel. Van een Belgische collega weet ik dat hij een rubriekje had in een nieuwsprogramma op de televisie. Maar je moet niet weten waarover ik allemaal e-mails binnen krijg. Het Nederlandse omroepbestel is echt niet uit te leggen. Ik publiceer op mijn website alleen die zaken die van belang zijn voor een breder publiek.'

**Hoeveel mag je eigenlijk van de ombudsman verwachten? In het eigen jaarverslag 2020 wordt over 'team ombudsman' gesproken. Klinkt goed, maar hebben we het hier niet over anderhalve man en een paardenkop?**

'Tja, ik heb een hele goede medewerker voor 32 uur in de week en soms een stagiaire. Ik moet dus af en toe keuzes maken, anders verzuip ik. Ik heb ook niet voor niets een reactietermijn van drie maanden. Vergeet overigens niet dat omroepen veel zelf doen. Dat geldt zeker voor de NOS. Daar heb ik echt bewondering voor. Wat die mensen allemaal over zich heen krijgen...'

Voor burgers met klachten is er bij de publieke omroep een wat verwarrende situatie. Je kunt zowel naar de ombudsman NPO als naar de Raad voor de Journalistiek, ook al een orgaan van zelfregulering dat het van gezag moet hebben. De Raad neemt echter in principe geen zaken in behandeling als een medium niets met deze instelling te maken wil hebben, zoals het geval is met alle programma's van BNNVARA en de programma's Opgelicht en Radar van AVROTROS. BNNVARA haakte vorig jaar 'voorlopig' af uit boosheid over een oordeel van de Raad over een uitzending van Zembla.

De NPO ombudsman wijst in het eigen statuut, dat van 18 februari 2021 dateert, nadrukkelijk op de mogelijkheid van een stap naar de Raad voor de Journalistiek. Smit: 'We zeggen altijd: "U kunt ook naar de Raad stappen of naar de rechter". Er zijn meer lijnen. Over die uitspraak in de Zembla-zaak kun je zeker discussiëren. Maar er gaat geld van de publieke omroep naar de Raad en er is bestuurlijke deelname. Dan kun je het vreemd vinden dat een hele omroep er op basis van één uitspraak uit stapt.'

Zeker met de wettelijke basis voor de NPO ombudsman is weglopen er voor programmamakers niet bij. Maar gaat

**Ik ben geen tandeloze tijger**

”

de bescherming van de waarden in het publieke bestel daarmee wel ver genoeg?

De Raad voor Cultuur vindt in ieder geval van niet. Dat blijkt uit een brief aan minister Slob van 28 april, het zogeheten advies omroeperkenningen. De Raad voor Cultuur geeft in het schrijven een oordeel over bestaande omroepen en over twee nieuwe organisaties, ONgehoord Nederland en Omroep Zwart, die lijken te worden toegelaten tot het publieke bestel. Daarna wordt erop gewezen dat de waarden waar het publieke bestel voor staat, kwetsbaar zijn: 'Zeker nu het vertrouwen van het publiek in de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de publieke nieuwsvoorziening niet langer voor iedereen een vanzelfsprekendheid is.'

In dit kader wijst de Raad voor Cultuur erop dat ondernijning ook van binnen kan komen en dat de mogelijkheden tot bescherming beperkt zijn: 'Zo kunnen de Raad voor de Journalistiek en de ombudsman van de NPO wel tot oordelen komen, maar zij kunnen geen maatregelen opleggen.' En dus wordt, gezien het belang van de publieke omroep in een democratische rechtstaat en de sociale cohesie, voor stappen gepleit. De Raad voor Cultuur: 'In dat kader kan ook naar voorbeelden in het buitenland gekeken worden. Voor de sector denkt de Raad aan een verplichting voor omroepen om de Raad voor de Journalistiek te erkennen en aan een meer toegespitste journalistieke code voor de omroepen met eveneens de verplichting deze te onderschrijven.'

Smit reageert 'terughoudend' op dit plan, maar zegt wel een gedegen onderbouwing te missen. 'Het komt nogal uit de lucht vallen. We hebben bij de publieke omroep al een journalistieke code. Nog meer codes, wat is hiervan de meerwaarde?'

**Een te verwachten nieuwe omroep is ONgehoord. Boegbeeld Arnold Karskens is al tijden uiterst kritisch over het NOS Journaal. Ben je klaar om straks te oordelen over allerlei interne strijd?**

'Als omroepen over elkaar gaan klagen, zou dat echt nieuw zijn. Ik moet daar eens goed over nadenken. Vooralsnog zie ik mij toch vooral als de brug tussen publiek en makers.'



de  
mo  
Gr  
vri  
We  
'bc  
mc  
in l  
Je  
val  
Jo  
val  
bij  
De  
pla  
dal  
we  
du  
're  
'bc  
He  
nie  
Ve  
sch  
(8  
on  
ste  
val  
art  
en  
zo  
In l  
zo  
'or  
be  
Op  
Ike